

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מה.

עין משפט גר מצוה

א [מיי] פ"ה מהל' צית המזכרה הלכה א':
 בב ב' מיי פ"ו מהל' לולב הלכה כ' א' סמג עשין מז:
 בג ג' מיי שם הלכה כג טו"ע פ"ה כ"ח מ"י מס' סעוף א' וס"י מרשב סעוף א':
 בד ד' מיי שם הל' כג: כה ה' מיי פ"ב מהל' צית המזכרה הל':

תורה אור השלם

א. אל ת' וְקָרָא לְנו אֶסְרוּ חַג עֲבֹדֹתֵיכֶם עַד קִרְוַת הַמִּזְבֵּחַ: תְּהִלָּים קִיח כו

לעיו רש"י

קרי"ש (קוב"ש). גיבוה, מיכלים גדולים ועגולים. אישט"א. מוקד, כיריים.

רבינו הגנאל

[וכנס אמנת] זה יסוד עלה חמש אמה וכנס אמה ההוכח עלה ג' וכן אמה זה מקום מערכה. עכשיו אם יצוה קו המדה מקרקע המוכח עד שפת האמה ההמשית שהן מן היסוד עד הסוכב, נמצא מתיחת הקו מן הקרקע ועד הסוכב שש אמות ושני חומשי אמה, לקיים לן כל אמתא רביעיתא אמתא ותרי חומשי באלכסונו, וכל כניסת אמה באלכסון כן תבוא מדידתה, ומצא מקרקע המוכח י"א אמה פחות חומשי. אלא כיון ששה י"א כדי שיהיו גודות על המוכח אמה ש"פ איסוד הוה מנת ליה. כגון, גוהות, גוהות. גוהות, סתוה וכו', ופי' גוהה גוהה, והוא קיר גוהה. אמ' ר' אבהו מהאי קרא אסוד חג בעתים עד וגר. פי' המוכח עשר אמות (7) והקירות אמה, שצריכה הערבה הדוהר בה אמה להתבטח על גבי (4) קירות המוכח שיש בה אמה. שהן פנייה, כאשר שנינו מקום הקירות אמה מהו ואמה מהו כו'. ירושלמי אמ' ר' יוסי תתינתא אמרה קו, וראשיתו כפופין על גבי המוכח.

א) ע"י גר"ם פסחים דף ק"ב ע"ב וענין השלם בסוף עין אבי.
 ב) נראה דל"ל קו קלינא שם אמתו מקום ה' ומנא דקין וכו'.
 ג) אולי צ"ל פי' גיהות היו גוהות כמו גוהות וכו' ועי' בענין עין גוה.
 ד) אולי צ"ל עשר אמות עד למעלה מן הקירות והערכה כה אמה ויחד להכנס ע"ג וכו'.

וכי לייבשן הוא צריך. תימה שאותו תנא נחמלה שטימו דהכא דהוה ליה למימני על גב הוה תני על גב וצפ"ק דפסחים (ד' י"ג): גבי שמי חלות של תודה דה"ל למימני על גב הוה תני על גב ויש לומר דאיתו המנא היה שונה שניהם צוהו על גב או שניהם על גב וכשהגיע לו לרצ יהודה צראשון ואמר לו שטעה והיה סבור שכן יש להיות גם צאחרי: **זוקפין אותן בצדי המזבחה.** היינו לאחר שהקיפוהו פעם אחת למ"ד ערבה צנטילה:

תקעו והריעו ותקעו. משום שמחה: **אני** והו. בגימטריא אלא ה' ועוד משצעים ושמים שמות הן הנקוצין צלשה מקראות הסמוכין בפרשת ויהי צלח ויסע מלפך וגו' ויצא זין ממנה וגו' ויט משה את ידו וגו' ושלשמן בני צצעים ושמים אומיות ומנהם שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון אחרונה של אמצעי וראשון של אחרון וכן צצער ה'ך כולם כן פי' הקוטרם ועדין ריח טעם לזה למה נשמו שני שמות הללו דלמירין להו עפי מאחריו משום דדרשינן צאיכה רצמי קרא דכמי ציחוקאל (ה') ואני צמוך הגולה וקרא דכמי צירמייה (מ) והוא אסור ציזקים צציוול הוא צצמנו והיינו הושענא שישיע לעמנו: **מיד** תינוקות שומטין לגוליהו. לולבי המינוקות שומטין הגדולים מימין ואוכלין אחרוניהו של תינוקות ואין צצער גול ולא משום דרכי שלום אלא שכן נהגו צו ממנת שמחה כן פי' בקונ"ג ויש ללמוד מכאן לאותן צחורים שצרכים צצוסים לקראת חתן ונלחמים או עם זה וקורעין צצלו של צצירי זה מתקלקל לו סוסן שכן פטויין שכן נהגו ממנת שמחה חתן ועוד יש לומר דמתני' לא איירי כלל שיטטפו הגדולים מידן של תינוקות אלא מיד כלומר לאתרי המינוקות שומטין לולבי עצמן מתוך הערבה לפי שהלולב ארוך ושומקין צו ואחרונהו היו אולכין והשתא נישא ה' דלפנין בגמרא (א) למאן דאמר אתרוג צצצעי מותר דהכא משמע תינוקות אין גדולים לא וצקונט' דמק לפשע דהכי פריך תינוקות דווקא שלא הוקצה למזוה גמורה אלא של גדולים

הוקצה למזוה גמורה אסורין כל היום וקשה דל"כ הוה ליה למימר דתינוקות אין דגדולים לא: **עלה** שאש זהו מקום קרנות. ולא גרסינן וכנס אמה שהקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מציא מלצן שהוא אמה על אמה צרום אמה ונתנו לקרן ומלאהו חלקי אצנים וסיד חפת וקוניא וכן צכל קין כן פירש בקונ"ג וכן מוכיח צצחמים פרק איהו מקומן (ד' מד). וצפרק שמי הלחם (מנחות ד' י"ז): על הקרנות לא היו משוכין לפנים כלום אלא מ"מ מוחק צצחנס גרסת הספרים שכתוב צכל הספרים עלה שלש וכנס אמה וזה מקום קרנות לומר דצצוהתה כניסה היו הקרנות צצונים והשתא הו ממש דומיא דלחריי עלה אמה וכנס אמה כו' זה מקום קרנות מקום הכניסה הוא מקום קרנות: **סביב**

להלן מן המזבחה מפני הכניסיות כדי שיהו ראשיהן גוחין על המזבחה מו לא משכחת להו צצזה שמי אמות למעלה מגג המזבחה שיהו גוחות עליו אמה אלא לחו שמע מינה איסוד מנח להו דהו ליה שמונה אמות לגובהו של מזבחה מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב ממעטת קלת מגובהן לצריך למשך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמלאו גבוהות יותר משתי אמות ומתן אמה גחיה ולמטה מן הגחיה יותר מאמה שלא יהו נגררות על גבי המזבחה: **מאי קרא.** דעולות למעלה מן המזבחה: **אסרו חג צצצופים.** צצילנות כמו וצין צצופים היתה צצמרתו (יחזקאל א') צצלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי גלפן (י' יסחר ישראל צצצאל (צצצשים מן): **עד קרנות המזבחה.** עד קרנות שהם גבוהות מן המזבחה:

וכי לייבשן הוא צריך. והרי היצט פסוק: **סטיו נפול.** אצטצוהת מקיפות אותו ואצטצוהת אחרים היקף לפנים מהיקף: **מתני' ונקרא מולא.** בגמרא מפרש טעמא: **אני וכו.** בגימטריא אלא ה'. ועוד משצעים ושמים שמות הן הנקוצים צלש מקראות הסמוכין צפרשת ויהי צצלחם ויסע וגו' ויצא זין ממנה ויט משה את ידו ושלשמן בני צצעים ושמים אומיות ומנהם שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה של אמצעי וראשונה של אחרון וכן צוה הסדר כולן השם הראשון והו וי"ו של ויסע ה"א דכל הלילה וי"ו דוית ושם השלשים וצצע הוא אני אל"ף דמאחריהו וי"ו ראשון דהענן צצצצצן על מפרע וי"ד דרוח קדים: **ואוהו סוס.** צצצעי: **גיזית.** קוני"ש של זהב מללות מים: **חיות של דקל היו מציאין.** זין צכול זין צצנת וצגמרה מפרש טעמא: **חיות.** עפסים: **מיד פינוקוס שומטין אס לולביהו.** הגדולים שומטין את לולבי הקטנים מידם צצצעי: **ואולכין אסרוגיהו.** של תינוקות ואין צצער לא משום גול ולא משום דרכי שלום שכן נהגו ממנת שמחה: **גב' קלינא.** זין חורין מן המס של מלך: **דמיפק מנרגא.** מולא מכלל המס של מלך והיינו נמי קלינא דמוספתא:

כדי שיהו גוחות על המזבחה גרסינן. גוחות מוטות כמו כותל הגוחה לה"ר דפי' דמועד קטן (ג' י'): **ש"מ.** מדקמני גוחות על המזבחה אמה וא"ל להיות גוחות על המזבחה אמה אלא א"כ גבוהות ממנו אמתים ואם יותר ויתר דאם אינם גבוהות אמתים ומוטות אמה הרי הן נגררות צגג המזבחה ואין זה לשון גוחות: **כי מנח רגליהם איסוד מנח להו.** על אמה של כניסת היסוד מנח: **עלה אמה.** מן הארץ צצחמצ שלשים ושמים על שלשים ושמים. שמתחילה הציאו מלצן מצובע שלשים ושמים על שלשים ושמים והושיבוהו על הארץ כעין אישט"א ואצוהו אמה ומילאהו סיד וקוניא חפת מנחל שעלה אמה וחזרו והציאו מלצן שהוא שלשים על שלשים וגובהו חמש אמות והושיבוהו על זה משוך אמה מכל כד ומילאהו סיד וקוניא חפת הרי שנכנס אמה ועל אותה כניסה היו שפכין הדמים ומשם יורדין לצרפה דרך שני נקבים שהיו צצחת חויות וכשתמלא מלצן זה נמלא שעלה חמש מן היסוד ומעלה הרי שש מן הארץ חזרו והציאו מלצן שהוא כ"ח על כ"ח והושיבו על זה משוך אמה מכל כד וגובהו ג' אמות ומילאהו סיד וקוניא חפת מנחל והוא גג המזבחה וכניסה המזבחה שזה מקום הילוך לכהנים סביב למזבחה שצצאין להקטיר ולמתן דמים והיינו דקאמר עלה אמה וכנס אמה זה היסוד עלה חמש וכנס אמה זה הסוכב עלה שלש זה מקום הקרנות ולא גרסינן וכנס אמה שלא היו משוכין הקרנות כלום לפנים אלא הציא מלצן שהוא אמה על אמה צצרום אמה ונתנו לקרן ומילאהו חלקי אצנים וסיד וקוניא חפת וכן לכל קרן. מ"מ גובה המזבחה אנו למדין מכאן שהוא תשע אמות לצד הקרנות ואי אצרעא מנח להו והתם צצריך לתתם צצאלכסון רגליהם משוכין

להלן מן המזבחה מפני הכניסיות כדי שיהו ראשיהן גוחין על המזבחה מו לא משכחת להו צצזה שמי אמות למעלה מגג המזבחה שיהו גוחות עליו אמה אלא לחו שמע מינה איסוד מנח להו דהו ליה שמונה אמות לגובהו של מזבחה מן היסוד ולמעלה והטייתן מפני כניסת הסוכב ממעטת קלת מגובהן לצריך למשך רגליהם לשפת כניסת היסוד נמלאו גבוהות יותר משתי אמות ומתן אמה גחיה ולמטה מן הגחיה יותר מאמה שלא יהו נגררות על גבי המזבחה: **מאי קרא.** דעולות למעלה מן המזבחה: **אסרו חג צצצופים.** צצילנות כמו וצין צצופים היתה צצמרתו (יחזקאל א') צצלו אסרו כמו הקיפו כמו אסרי גלפן (י' יסחר ישראל צצצאל (צצצשים מן): **עד קרנות המזבחה.** עד קרנות שהם גבוהות מן המזבחה:

א) צצרות לג: פסחים י"ג: כג: א) י"ל רבין, א) נעיל מג: ד) מנחות א': מנחות פ"ג מ"א, ט) (שמות ד'), א) ויע' ש"י לקמן מו: ד"ה מ"ד, א) (פרגמון), ט) לקמן מ"א.

הגהות הב"ח

א) במשנה שצע פעמים (צצעת פטירתו וכו' ליה וכן מנחם חל"מ וי"ב ס"א איתו נקשתה אלא צצצע צצמרה וכן משמע מפיוס דש"י לקמן:

הגהות מהר"ב

[א] גבי תנא רבות וארוכות וגבוהות. מנת רבות נמחק וי"ב צ"ל רבות:

מוסף רש"י

סטיו כפול היה. אצטצוהת זו לפנים מזו צציקף עגול לצב שם (ברכות לג' ובעי"ז פסחים י"ג: נ"ב:).

רבינו הגנאל

אמר רחבה אמר ר' יהודי כו, היה מספק ליה אי משום ר' יהודי אי משום רב יהודי, והיה מדקדק על עצמו שלא יחלף השמות, והיה שונה (ב"ב). מתני' מצות ערבה כיצד מקום כו'. הניא קלינא. כלומי קלינא היה שם אותו מקום ולא הא שמא. ואלא דמי' למאי דאמרין בתחילת השופרין הורודו קלינא מתעבד, שפירושו כן חורין קלינא, דהך קלינא הך ודק עשה, ושם אותו מקום היה. ותנא דידן קרא ליה מוצא שהוא מוצא מן המס, שאין שדות המוקפות אלא כמו המדבר שאין עליו מס. ותנא רבות ארוכות גבוהות י"א אמה כדי שיהו גדות על המזבחה אמה פי' גיהות, יהו א' חגונות, כמו חגונות. ואמר' ש"פ מוה הבריותא כי הו י"א אמה ומתך אמה אחת חגונה על המזבחה כי על יסוד המזבחה היה מעמידם. שאם תאמר על קרקע היה מעמידם, גובה המזבחה עשר אמות עלה, אמה